

POSTULATY CENTRUM CYFROWEGO

DOTYCZĄCE POLITYK PUBLICZNYCH

- dostosowanie prawa autorskiego do cyfrowej rzeczywistości
- rozszerzenie katalogu wyjątków od prawa autorskiego
- wzmocnienie domeny publicznej
- dalsze otwieranie informacji sektora publicznego

POSTULATY CENTRUM CYFROWEGO DOTYCZĄCE POLITYK PUBLICZNYCH¹

Spis treści

PRAWO UNIJNE	3
POSTULAT #1: DOSTOSOWANIE PRAWA AUTORSKIEGO DO CYFROWEJ RZECZYWISTOŚCI	3
POSTULAT #2: ROZSZERZENIE KATALOGU WYJĄTKÓW OD PRAWA AUTORSKIEGO	5
POSTULAT #3: ZAPOBIEGANIE GEOBLOCKINGOWI TREŚCI	7
POSTULAT #4: OCHRONA DOMENY PUBLICZNEJ	8
POSTULAT #5: REGULACJA ODPOWIEDZIALNOŚCI POŚREDNIKÓW INTERNETOWYCH TAK ABY UWZGLĘDNIĆ POTRZEBY UŻYTKOWNIKÓW I TWÓRCÓW	9
PRAWO KRAJOWE	10
POSTULAT # 1: WZMOCNIENIE DOMENY PUBLICZNEJ	10
POSTULAT #2: DOSTOSOWANIE DOZWOLONEGO UŻYTKU DO RZECZYWISTOŚCI CYFROWEJ	12
POSTULAT #3: DOSTOSOWANIE DOZWOLONEGO UŻYTKU EDUKACYJNEGO DO CYFROWEJ EDUKACJI	14
POSTULAT #4: DOPROWADZENIE DO PEŁNEJ DOSTĘPNOŚCI POLSKIEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ON-LINIE	15
POSTULAT #5: ZMIANY W SYSTEMIE EGZEKWOWANIA PRAW AUTORSKICH	17
POSTULAT #6: PROMOWANIE LICENCJI CREATIVE COMMONS 0	19
POSTULAT #7: DAJSZE OTWIERANIE INFORMACJI SEKTORA PUBLICZNEGO	20
POSTULAT #8: PRZECIWDZIAŁANIE ZJAWISKU TROLLINGU PRAWNOAUTORSKIEGO	22
SŁOWNICZEK	23

¹ Opracowała Natalia Mileszyk

PRAWO UNIJNE

POSTULAT #1: DOSTOSOWANIE PRAWA AUTORSKIEGO DO CYFROWEJ RZECZYWISTOŚCI

Uzasadnienie:

Dyrektywa 2001/29/WE w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (InfoSoc) jest głównym dokumentem regulującym prawo autorskie w Unii Europejskiej. Przez 14 lat jej obowiązywania funkcjonowanie zarówno twórczości, jak i internetu, uległy dużym zmianom. Obecnie obowiązująca regulacja nie jest w stanie odpowiedzieć na wyzwania współczesności, związane m.in. z zacierającą się granicą między twórcami a odbiorcami w internecie, rozwojem technologii, czy możliwościami wymiany kopii w Internecie. Jednocześnie co jakiś czas podejmowana jest dyskusja o ograniczeniu szerokiego dostępu do informacji poprzez regulowanie przepływu treści w Internecie (np. W wyniku wprowadzenia praw pokrewnych wydawców, co zagrozi swobodzie linkowania). Mając na uwadze tempo zmian technologicznych oraz związanych z nim zmian społecznych i ekonomicznych, niezbędny jest szereg zmian prawnych na poziomie unijnym w kierunku dostosowania prawa autorskiego do cyfrowej rzeczywistości w sposób biorący pod uwagę interesy zarówno twórców, jak i odbiorców.

Wdrożenie:

1. Okres obowiązywania praw autorskich majątkowych jest dzisiaj zbyt długi, dlatego postulujemy skrócenie czasu ochrony praw autorskich i pokrewnych **50 lat po śmierci twórcy (minimalna długość ochrony przewidziana w prawie międzynarodowym)**. Równoważąc interesy twórców i odbiorców, kolejne zmiany na poziomie unijnym powinny mieć na celu dostosowanie okresu ochrony praw autorskich majątkowych do rzeczywistej długości użytku komercyjnego utworów².

² <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-konsultacjach-mkidn-dot-reformy-prawa-autorskiego/>

2. Należy wprowadzić do Dyrektywy InfoSoc nowego ograniczenia praw wyłącznych związanych z używaniem kopii utworów w środowisku on-line, analogicznego do konstrukcji wyczerpania praw w stosunku do obrotu fizycznymi egzemplarzami (zgodnie z wyrokiem C-128/11 - UsedSoft). Użytkownik powinien mieć możliwość dowolnego korzystania z legalnie uzyskanej cyfrowej kopii utworu (w tym możliwość kopiowania i wymiany). W chwili obecnej podmiot nabywający utwory online napotyka na duże trudności przy dalszym obrocie (wymianie) legalnie zakupionej kopii cyfrowej utworu, szczególnie ze względu na ograniczenia techniczne³.
3. Niezbędne jest wprowadzenie ograniczenia zakresu monopolu i wyłączenia z niego czynności o minimalnym znaczeniu ekonomicznym (zasada *de minimis*), tak aby ograniczenia związane z ochroną praw twórców dotyczyły tylko działalności komercyjnej odbiorców. Ochronie praw twórców służyłoby wprowadzenie zapisu ograniczającego wykorzystanie utworu lub jego fragmentu do działań niepozostających w sprzeczności z normalną eksploatacją dzieła oraz nieprzynoszących nieuzasadnionego uszczerbku słusznym interesom uprawnionego. W celu ułatwienia korzystania z treści dostępnych online niezbędne jest ustanowienie licencji dorozumianej w odniesieniu do niekomercyjnego wykorzystania utworu lub jego fragmentu na poziomie Unii Europejskiej. Podmioty działające w celach niekomercyjnych uzyskałyby dzięki temu możliwość wykorzystania materiałów dostępnych w Internecie, jeżeli tylko występowała dorozumiana wola podmiotu uprawnionego w zakresie ich rozpowszechniania⁴.
4. Należy jasno określić, że prawa własności intelektualnej nie regulują przepływu danych, faktów i pomysłów, tak aby stworzyć warunki rozwoju eksploracji tekstu i danych (*text and data mining*). Unia Europejska powinna dążyć do zniesienia barier prawnych w zakresie dostępu do informacji i zapewnienia, że korzystanie z danych jest możliwe bez obaw przed monitorowaniem działań związanych z eksploracją tekstu i danych przez dostawców treści. Wszelkie licencje i ograniczenia umowne, które ograniczają tę możliwość powinny zostać zakazane przez prawo. Uregulowanie kwestii wtórnej analizy tekstu i danych wymaga wprowadzenia oddzielnego wyjątku w zakresie prawa autorskiego polegającego na przyznaniu zainteresowanym użytkownikom prawa do domagania się od uprawnionego usunięcia zabezpieczeń technicznych jeżeli uniemożliwiają one wtórną analizę tekstu i danych⁵.

³ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-konsultacjach-mkidn-dot-reformy-prawa-autorskiego/>

⁴ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-konsultacjach-mkidn-dot-reformy-prawa-autorskiego/>

⁵ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-konsultacjach-mkidn-dot-reformy-prawa-autorskiego/>, <http://centrumcyfrowe.pl/wp->

5. Aby ułatwić egzekwowanie prawa autorskiego w krajach Unii warto stworzyć obligatoryjny system rejestracji utworów na szczeblu wspólnoty, co usprawniłoby zarówno licencjonowanie, jak i identyfikowanie utworów. Utwory niezgłoszone do systemu w przeciągu określonego czasu od momentu powstania, automatycznie przechodziłyby do domeny publicznej. System rejestracji powinien być skonstruowany tak, aby dostarczał także informacji na temat utworów dostępnych na wolnych licencjach⁶.]
6. **Niekorzystnym rozwiązaniem będzie wprowadzanie kolejnych praw autorskich czy praw pokrewnych.** Obecnie trwa debata nad prawami pokrewnymi wydawców (*ancillary copyright*) oraz nad sposobami zapobiegania powstawania *value gap*. Z perspektywy społeczeństwa cyfrowego warto podkreślić, że linkowanie (a wprowadzenie prawa pokrewnego wydawców ograniczy łatwość i pewność prawną linkowania do treści wydawców) to nie tylko podstawa funkcjonowania wielu modeli biznesowych, ale przede wszystkim podstawa funkcjonowania internetu, który umożliwia wielu ludziom dostęp do informacji i wiedzy. Linkowanie to również podstawa działania wielu projektów społecznościowych służących budowaniu społeczeństwa opartego na wiedzy, takich jak np. Wikipedia. Wprowadzenie prawa pokrewnego wydawców utrudni funkcjonowanie takich inicjatyw.

POSTULAT #2: ROZSZERZENIE KATALOGU WYJĄTKÓW OD PRAWA AUTORSKIEGO

Uzasadnienie:

Na mocy obecnie obowiązujących przepisów, państwa członkowskie Unii Europejskiej mają dużą dowolność implementacji wyjątków i ograniczeń prawa autorskiego (w tym przede wszystkim regulacji dozwolonego użytku). W efekcie takiej sytuacji przepisy w krajach członkowskich są niespójne, co prowadzi do stanu niepewności prawnej głównie w transgranicznym przepływie treści online. Regulacje dotyczące korzystania z utworów, szczególnie w środowisku internetowym, budzą wątpliwości interpretacyjne zarówno w przypadku komercyjnego, jak i niekomercyjnego wykorzystania, co ma negatywny wpływ

[content/uploads/2013/02/stanowisko_komunikat-COM-2012-789.pdf](http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-komunikat-COM-2012-789.pdf),
<http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-konsultacjach-mkidn-dot-jednolitego-ryнку-cyfrowego/>

⁶ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-konsultacjach-mkidn-dot-reformy-prawa-autorskiego/>

na edukację, naukę i kulturę. Dlatego też niezbędne są działania regulacyjne zmierzające do harmonizacji i wzmocnienia dozwolonego użytku w prawie autorskim.

Wdrożenie:

1. Postulujemy pełne zharmonizowanie przepisów o wyjątkach i ograniczeniach praw autorskich (w tym przepisów o dozwolonym użytku) poprzez przekształcenie wszystkich fakultatywnych wyjątków z dyrektywy 2001/29/WE w obligatoryjne dla każdego państwa członkowskiego. Alternatywnym rozwiązaniem może być wprowadzenie zasady uznawalności wyjątków i ograniczeń praw autorskich przez kraje członkowskie. Ten sam zakres swobód odbiorców we wszystkich państwach członkowskich umożliwi prowadzenie działań w tym samym otoczeniu prawnym na terenie całej Unii, co sprzyja pełniejszej integracji oraz ułatwia wdrożenie założeń jednolitego rynku cyfrowego⁷.
2. Obecnie istniejące regulacje prawa autorskiego nie nadążają za dynamicznymi zmianami technologicznymi. Dlatego przede wszystkim **należy wprowadzić klauzulę generalną, wzorowaną na amerykańskim modelu *fair use*** (określającym, jakie warunki muszą zostać spełnione, aby dozwolony użytek był dopuszczalny, zamiast enumeratywnego wyliczenia poszczególnych przypadków dozwolonego użytku) z dodatkowym otwartym katalogiem rodzajów dozwolonego użytku⁸.
3. Niezbędne jest również rozszerzenie obecnie obowiązujących regulacji dotyczących dozwolonego użytku. **Dozwolony użytek prywatny powinien umożliwiać niekomercyjne wykorzystanie utworu w celu tworzenia utworu zależnego oraz niekomercyjny dostęp i dzielenie się treściami, szczególnie online.**
4. Dodatkowo **należy wprowadzić zarówno dozwolony użytek edukacyjny i naukowy** (umożliwiający wykorzystanie treści zarówno w edukacji jak i nauce ze względu na cel wykorzystania, a nie na podmiot korzystający z utworu) jak i **dozwolony użytek biblioteczny pozwalający na digitalizację zbiorów i e-wypożyczanie**⁹.

⁷ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-konsultacjach-mkidn-dot-reformy-prawa-autorskiego/>, http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2015/07/Centrum-Cyfrowe-brief-policy_poprawki-raport-Redy.pdf

⁸ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-konsultacjach-mkidn-dot-reformy-prawa-autorskiego/>, <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-konsultacjach-mkidn-dot-jednolitego-ryнку-cyfrowego/>

⁹ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-konsultacjach-mkidn-dot-reformy-prawa-autorskiego/>, <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-konsultacjach-mkidn-dot-jednolitego-ryнку-cyfrowego/>, http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2015/07/Centrum-Cyfrowe-brief-policy_poprawki-raport-Redy.pdf

5. W dobie globalnego internetu i użytkowników, dzielących się zdjęciami ze swojego życia i aktywności związanych z kulturą, **należy wprowadzić dozwolony użytek prawa panoramy zarówno na użytek komercyjny jak i niekomercyjny.** Wprowadzenie na poziomie europejskim wyjątku dotyczącego niekomercyjnego korzystania z utworów, takich jak utwory architektoniczne lub rzeźby, wykonanych w celu umieszczenia ich na stałe w miejscach publicznych, jest niewystarczające i nie wpłynie na poprawę sytuacji prawnej użytkowników, dostęp do wiedzy i wolność słowa. Przepis ten będzie miał zastosowanie jedynie do bardzo wąskiego kręgu zastosowań analogowych.
6. Należy wprowadzić na poziomie unijnym mechanizmy umożliwiające swobodne korzystanie przez obywateli z uprawnień dozwolonego użytku: **bezpośredni zakaz umownego wyłączenia prawa dozwolonego użytku lub wprowadzania zabezpieczeń technicznych uniemożliwiających wykonywanie przez obywateli przysługujących im praw¹⁰.**

POSTULAT #3: ZAPOBIEGANIE GEOBLOCKINGOWI TREŚCI

Uzasadnienie:

Terytorialny charakter prawa autorskiego stanowi utrudnienie zarówno przy świadczeniu, jak i dostępie do usług online, w tym też do treści chronionych prawem autorskim. Brak pewności prawnej w tym zakresie nie tylko ogranicza rozwój Jednolitego Rynku Cyfrowego, ale też korzystanie z treści przez użytkowników. Obecnie, poprzez stosowanie mechanizmu geoblockingu (uzależnienia dostępu do treści online od kraju, w którym znajduje się odbiorca), ograniczona jest możliwość korzystania z utworów nabytych legalnie w innych krajach członkowskich, a rynek utworów dostępnych legalnie online różni się w zależności od państwa członkowskiego. W efekcie pewne utwory (bardzo duża ich część) w ogóle nie są dostępne do odbioru z terytoriów innych krajów.

Wdrożenie:

1. Należy wprowadzić regulacje umożliwiające korzystanie z utworów w różnych państwach członkowskich, gdy prawo do korzystania z tych utworów zostało nabyte w jednym państwie Wspólnoty. Wprowadzanie ograniczeń w dostępie w

¹⁰ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-konsultacjach-mkidn-dot-reformy-prawa-autorskiego/>, http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2015/07/Centrum-Cyfrowe-brief-policy_poprawki-raport-Redy.pdf

oparciu o istniejące granice terytorialne, szczególnie w przypadku internetu, nie ma żadnego uzasadnienia ekonomicznego czy społecznego¹¹.

2. **Niezbędne jest zapewnienie, aby utwory nabywane online w jednym kraju członkowskim mogły być nabywane również w innym państwie.** Tylko swobodny dostęp do dóbr kultury i wyników pracy twórczej na terenie całej UE może pozwolić na pełną integrację w tym obszarze¹².
3. **Rozwiązania skutkujące eliminacją geoblockingu muszą zostać również uwzględnione w pracach nad zmianami w dyrektywie audiowizualnej, która dotyczy również audiowizualnych usług medialnych na żądanie.**

POSTULAT #4: OCHRONA DOMENY PUBLICZNEJ

Uzasadnienie:

Znacząca część utworów wchodzi w zakres zbioru domeny publicznej (*public domain*), z którego można korzystać bez żadnych ograniczeń wynikających z majątkowych praw autorskich i który może być wykorzystywany bezpłatnie przez każdego. Utwór przechodzi do domeny publicznej w wyniku upływu czasu ochrony autorskich praw majątkowych. Część utworów, nieobjęta ochroną prawnoautorską (zgodnie z ustawodawstwem danego kraju), też stanowi zasób domeny publicznej. Jednak do tej pory na poziomie Unii Europejskiej zagadnienie domeny publicznej nie zostało uregulowane. Biorąc pod uwagę fakt, że domena publiczna w czasach powszechnego dostępu do twórczości online odgrywa ważną rolę w określeniu statusu prawnego utworów, powinna być ona chroniona na poziomie wspólnotowym.

Wdrożenie:

1. **Należy wprowadzić definicję domeny publicznej na poziomie Unii Europejskiej.** Definicja ta powinna obejmować swoim zakresem zarówno utwory, co do których upłynął czas ochrony autorskich praw majątkowych, jak i te które nigdy tą ochroną nie były objęte. Wprowadzenie nowej definicji wzmocniłoby stan pewności prawnej w zakresie prawa autorskiego i pól eksploatacji poszczególnych utworów¹³.

¹¹ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-konsultacjach-mkidn-dot-jednolitego-ryнку-cyfrowego/>

¹² <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-konsultacjach-mkidn-dot-jednolitego-ryнку-cyfrowego/>

¹³ http://www.communia-association.org/wp-content/uploads/2014/11/141104Communia_Policy_Paper_PSI_reuse_cultural_heritage.pdf

2. Niezbędne jest wprowadzenie zakazu ograniczania uprawnień wynikających z domeny publicznej w drodze postanowień umownych. Obecnie umowy licencyjne często próbują ograniczyć prawa odbiorców do korzystania z utworów należących do domeny publicznej. Dodatkowo niezbędne jest wprowadzenie zakazu uniemożliwiającego stosowanie technicznych ograniczeń ograniczających dostęp do utworów znajdujących się w domenie publicznej¹⁴.
3. Postulujemy wprowadzenie jednoznacznej regulacji stanowiącej że utwory mające w formie analogowej status utworów domeny publicznej, zachowują ten status również w wyniku przeprowadzenia procesu digitalizacji (czyli ich kopie należą również do domeny publicznej), bez względu na podmiot który dokonał digitalizacji¹⁵.

POSTULAT #5: REGULACJA ODPOWIEDZIALNOŚCI POŚREDNIKÓW INTERNETOWYCH TAK ABY UWZGLĘDNIĆ POTRZEBY UŻYTKOWNIKÓW I TWÓRCÓW

Uzasadnienie:

Kluczowe w debacie nad rolą pośredników internetowych na rynku jest uznanie za podstawową zasady minimalizacji regulacji oraz zapewnienia swobodnej, neutralnej i otwartej komunikacji przez użytkowników wszelkiego typu platform - dbając jednocześnie o poszanowanie praw twórców. Ekosystem internetu to wiele różnych zainteresowanych podmiotów, a jakiegokolwiek (nowe) regulacje nie mogą doprowadzić do zaburzenia równowagi pomiędzy uczestnikami tego ekosystemu¹⁶.

Wdrożenie:

1. Procedura *notice and take down* w obecnym kształcie stanowi swoiste zagrożenie dla wielu fundamentalnych praw użytkowników internetu. Platformy internetowe podejmują decyzje jedynie na podstawie zgłoszeń, a użytkownik nie ma możliwości przedstawienia swojego punktu widzenia, co może prowadzić do naruszenia jego

¹⁴ http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2015/07/Centrum-Cyfrowe-brief-policy_poprawki-raport-Redy.pdf

¹⁵ http://www.communia-association.org/wp-content/uploads/2014/11/141104Communia_Policy_Paper_PSI_reuse_cultural_heritage.pdf

¹⁶ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-konsultacjach-mkidn-dot-reformy-prawa-autorskiego/>

- praw. Dlatego też niezbędne jest wprowadzenie lub wzmocnienie mechanizmu sprzeciwu/ counternotice.
2. W kontekście nielegalnych treści w internecie, ważne jest, aby nie dopuścić do sytuacji aby dostawcy Internetu lub serwisy hostingowe zmuszani byli do filtrowania treści wbrew przepisom dyrektywy o handlu elektronicznym.
 3. Każda dodatkowa regulacja (jak obowiązki co do należytej staranności czy dodatkowe obowiązki po stronie dostawców usług internetowych) stwarza ryzyko zmniejszenia pewności prawnej uczestników rynku elektronicznego co do legalności ich działań. **Z tego też względu uważamy, że jakiegokolwiek dalsze zmiany regulacji gospodarki elektronicznej powinny każdorazowo spełniać wymóg przejrzystości, jasności i oczywistości danych regulacji.**
 4. Nie należy wprowadzać dodatkowych regulacji nakładających obowiązki na pośredników internetowych czy zwiększających zakres narzędzi właścicieli praw, o ile nie będzie się to łączyć ze zwiększeniem korzyści dla uczestników rynku (np. zwiększenie zakresu dozwolonego użytku, ochrona tzw. domeny publicznej czy ograniczenie monopolu wynikającego z praw wyłącznych).

PRAWO KRAJOWE

POSTULAT # 1: WZMOCNIENIE DOMENY PUBLICZNEJ

Uzasadnienie:

Domena publiczna to zbiór dóbr kultury, z których każdy może korzystać bez ograniczeń wynikających z praw wyłącznych, w tym z prawa autorskiego. W polskim prawie utwór przechodzi do domeny publicznej w wyniku upływu czasu ochrony autorskich praw majątkowych. Zgodnie z prawem autorskim ochroną prawa autorskiego nie są objęte również akty normatywne lub ich urzędowe projekty; urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole; opublikowane opisy patentowe lub ochronne; proste informacje prasowe. Istnieją wreszcie utwory, które powstały zanim wypracowano koncepcję prawa autorskiego - one także znajdują się w domenie publicznej. Jednakże we współczesnym świecie, gdzie internet zapewnia dostęp do szerokich zbiorów, takie tradycyjne podejście do domeny publicznej nie jest adekwatne do stopnia rozwoju nowych technologii. Ponadto obecnie w polskim prawie brak regulacji chroniących domenę publiczną (np. przed zawłaszczeniem).

Często też dobra z domeny publicznej funkcjonują w powszechnym obrocie w postaci prawnie chronionych opracowań, wydań naukowych lub krytycznych, czy też baz danych, co jest niezgodne z podstawowymi założeniami domeny publicznej.

Wdrożenie:

1. **Należy wprowadzić obowiązek udostępniania wszystkich zasobów z domeny publicznej bez ograniczeń technicznych**, które mogłyby uniemożliwić faktyczne korzystanie z utworu. Dodatkowo każdy taki utwór w momencie umieszczenia w internecie powinien zostać odpowiednio oznakowany jako pochodzący z domeny publicznej, a format w jakim utwór zostaje udostępniony powinien być otwarty i umożliwiający ponowne wykorzystanie utworu (reuse). Taka zmiana skutkowałaby zwiększeniem faktycznego dostępu utworów domeny publicznej i zabezpieczałaby przed zawłaszczaniem domeny publicznej¹⁷.
2. Konieczna jest zmiana art. 4 ustawy o prawie autorskim. Po pierwsze, **pojęcie „materiał urzędowy” powinno obejmować swym zakresem wszelkie treści, w tym w formacie cyfrowym** (w szczególności strony WWW), wytworzone przez administrację publiczną i samorządową. Po drugie, włączenie przedmiotu praw autorskich bądź pokrewnych w skład materiału urzędowego powinno skutkować wygaśnięciem praw autorskich lub pokrewnych w zakresie niezbędnym do celowej eksploatacji materiału urzędowego. Po trzecie, wszelkiego rodzaju utwory do których prawa posiadają podmioty publiczne powinny być automatycznie przenoszone do domeny publicznej¹⁸.
3. **Do domeny publicznej powinny być przenoszone nie tylko wszystkie utwory, do których prawa posiadają podmioty publiczne, ale również też które powstały z wykorzystaniem środków publicznych w min. 50%.** Zasoby finansowane ze środków publicznych stanowią dobro całego społeczeństwa i każdy powinien mieć możliwość korzystania z nich, zarówno w celach niekomercyjnych jak i komercyjnych¹⁹.
4. Ustawa o prawie autorskim powinna przewidywać konstrukcję zrzeczenia się praw autorskich i pokrewnych przez uprawnionych w zamiarze przeniesienia ich do domeny publicznej. Takie rozwiązanie jest niezbędne, aby przede wszystkim Skarb

¹⁷ http://centrumcyfrowe.pl/projekty/reforma-prawa-autorskiego/reforma_prawa_autorskiego/

¹⁸ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-dot-projektu-zmiany-ustawy-o-prawie-autorskim-i-prawach-pokrewnych/>,
http://warsztaty.mac.gov.pl/prawo_autorskie/lib/exe/fetch.php?media=prawo_autorskie:warsztat_prawa_autorskiego_stanowisko_centrum_cyfrowe.pdf

¹⁹ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-dot-projektu-zmiany-ustawy-o-prawie-autorskim-i-prawach-pokrewnych/>,
http://warsztaty.mac.gov.pl/prawo_autorskie/lib/exe/fetch.php?media=prawo_autorskie:warsztat_prawa_autorskiego_stanowisko_centrum_cyfrowe.pdf

Państwa mógł przekazywać do domeny publicznej utwory do których nabył prawa (zanim wprowadzone zostanie przenoszenie takich utworów automatycznie do domeny publicznej). Nie istnieją żadne przesłanki, żeby w sposób przymusowy chronić twórców, którzy chcą się zrzec praw autorskich²⁰.

POSTULAT #2: DOSTOSOWANIE DOZWOLONEGO UŻYTKU DO RZECZYWISTOŚCI CYFROWEJ

Uzasadnienie:

Dozwolony użytek publiczny i prywatny to podstawowe mechanizmy prawa autorskiego, wprowadzające pewną równowagę pomiędzy prawami wyłącznymi posiadaczy prac a potrzebami społecznymi, w tym potrzebami indywidualnych użytkowników. O ile dozwolony użytek prywatny umożliwia twórcze korzystanie z utworów na własne potrzeby, to dozwolony użytek publiczny ma fundamentalne znaczenie dla udostępniania dziedzictwa kulturowego, rozwoju edukacji i nauki. Jednakże obecnie funkcjonujące regulacje nie są dostosowane do współczesnego modelu korzystania z utworów - technologie pozwalają na masowe udostępnienie zasobów dziedzictwa i na zniesienie geograficznych i czasowych barier dostępu, a instytucje publiczne przenoszą znaczną część swojej działalności do środowiska cyfrowego.

Wdrożenie:

1. Zakres dozwolonego użytku prywatnego powinien być rozszerzony na każdy przypadek użytku niekomercyjnego przez osobę fizyczną (prywatną). Przez użytek niekomercyjny należy rozumieć taki użytek, który nie łączy się z uzyskaniem w sposób bezpośredni bądź pośredni korzyści majątkowej. Dodatkowo, w zakres dozwolonego użytku należy włączyć programy komputerowe, a kryterium legalności dozwolonego użytku powinno być jedynie niekomercyjne wykorzystanie, a nie pojęcia „egzemplarza” czy „stosunku osobistego i towarzyskiego” jak to ma miejsce w obecnej regulacji²¹.

²⁰ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-dot-projektu-zmiany-ustawy-o-prawie-autorskim-i-prawach-pokrewnych/>,

http://warsztaty.mac.gov.pl/prawo_autorskie/lib/exe/fetch.php?media=prawo_autorskie:warsztat_prawa_autorskiego_stanowisko_centrum_cyfrowe.pdf,

http://centrumcyfrowe.pl/projekty/reforma-prawa-autorskiego/reforma_prawa_autorskiego/

²¹ [http://warsztaty.mac.gov.pl/prawo_autorskie/lib/exe/fetch.php?](http://warsztaty.mac.gov.pl/prawo_autorskie/lib/exe/fetch.php?media=prawo_autorskie:warsztat_prawa_autorskiego_stanowisko_centrum_cyfrowe.pdf)

[media=prawo_autorskie:warsztat_prawa_autorskiego_stanowisko_centrum_cyfrowe.pdf](http://warsztaty.mac.gov.pl/prawo_autorskie/lib/exe/fetch.php?media=prawo_autorskie:warsztat_prawa_autorskiego_stanowisko_centrum_cyfrowe.pdf)

2. **Należy wprowadzić dozwolony użytek biblioteczny w formie umożliwiającej dostęp do zasobów bibliotek on-line.** Obecna regulacja, pozwalająca na udostępnianie zbiorów za pośrednictwem “terminali znajdujących się na terenie jednostki” wyklucza funkcjonowanie bibliotek w cyfrowej rzeczywistości. Niezbędne jest zagwarantowanie dozwolonego użytku cyfrowego, w tym wypożyczenia cyfrowe oraz udostępnianie w Internecie zasobów nie tylko przez biblioteki, ale też wszystkie instytucje edukacyjne, kulturowe czy naukowe - w sposób analogiczny do dozwolonego użytku w przypadku tradycyjnych egzemplarzy²².
3. **Niezbędnym jest wprowadzenie dodatkowego dozwolonego użytku publicznego na potrzeby wykorzystania danych lub tekstu w celach ich eksploracji (*text and data mining*)** przez nieograniczony krąg podmiotów, bez rozróżnienia na komercyjny i niekomercyjny charakter prowadzonej działalności.
4. Aby zapisy dotyczące dozwolonego użytku miały praktyczne zastosowanie, **należy wprowadzić bezpośredni zakaz umownego wyłączania prawa dozwolonego użytku lub wprowadzania zabezpieczeń technicznych uniemożliwiających korzystanie z utworów w sytuacjach, gdy dozwolony użytek (prywatny i publiczny) jest dopuszczalny.** Art. 6 ust. 4 dyrektywy WE/29/2001 ws. harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym („Dyrektywa InfoSoc”) stanowi, że państwa członkowskie powinny zapewnić, że utwór będzie udostępniony do korzystania w ramach dozwolonego użytku, pomimo stosowanych zabezpieczeń technicznych oraz że zabezpieczenia techniczne nie mogą dotyczyć utworu udostępnionego publicznie w sieci. Zapis taki powinien zostać wprowadzony do ustawy o prawie autorskim²³.
5. Zbędny w ustawie o prawie autorskim jest art. 35 (test trójstopniowy), gdyż zapis ten jest kopią międzynarodowych przepisów, które stanowią dla państwa dyrektywę odnośnie tworzenia przepisów o dozwolonym użytku, a nie wskazówkę dla indywidualnych podmiotów stosujących dozwolony użytek. Przepis ten skutkuje „podwójnym” zamknięciem dozwolonego użytku, poddając wyliczone w ustawie przypadki pod dodatkową ocenę sądu zgodnie z ogólnymi wytycznymi zawartymi w art. 35, co pozwala zakwestionować w zasadzie każdy dozwolony użytek i prowadzi do stanu niepewności prawnej. **Dlatego też niezbędne jest wykreślenie z ustawy art. 35²⁴.**

²² <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-dot-projektu-zmiany-ustawy-o-prawie-autorskim-i-prawach-pokrewnych/>, <http://centrumcyfrowe.pl/uwagi-centrum-cyfrowego-w-sprawie-dozwolonego-uzytku-publicznego-i-prawa-do-wynagrodzenia-za-wypozyczenia-biblioteczne/>

²³ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-ws-cywilnych-srodkow-egzekwowania-praw-wlasnosci-intelektualnej/>

²⁴ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-dot-projektu-zmiany-ustawy-o-prawie-autorskim-i-prawach-pokrewnych/>, <http://centrumcyfrowe.pl/uwagi-centrum-cyfrowego-w->

POSTULAT #3: DOSTOSOWANIE DOZWOLONEGO UŻYTKU EDUKACYJNEGO DO CYFROWEJ EDUKACJI

Uzasadnienie:

W prawie autorskim przewidziano szereg ograniczeń monopolu prawnoautorskiego na rzecz działań edukacyjnych w celu zabezpieczenia ważnych interesów publicznych, w tym dostępu do wiedzy, nauki i edukacji. Dzięki któremu nauczyciele i edukatorzy mogą korzystać z materiałów objętych ochroną prawnoautorską w sposób zgodny z prawem. Dozwolony użytek edukacyjny nie jest jednak spójną konstrukcją prawną, ale koncepcją, którą możemy odnaleźć w wielu przepisach, często dotyczących różnych podmiotów i posługujących się innymi terminami. W codziennej działalności, nauczyciel chcący korzystać z różnych źródeł i materiałów edukacyjnych często ma wątpliwości i pytania, czy dana aktywność mieści się w zakresie dozwolonego użytku edukacyjnego. Zapisy ustawy mają bardzo ograniczający charakter, akcent położony jest na traktowanie dozwolonego użytku jako wyjątku od monopolu prawnoautorskiego, z restrykcyjną regulacją sytuacji, w których można korzystać z chronionych treści. W rezultacie przepis nie odpowiada na potrzeby nowoczesnej, cyfrowej edukacji. Ponadto obowiązująca regulacja jest niedostosowana do cyfrowej rzeczywistości, w której Internet wykorzystywany jest w procesie nauczania, a nauczyciele i uczniowie chcą się dzielić swoimi zasobami.

Wdrożenie:

1. **Dozwolony użytek edukacyjny nie powinien być ograniczony ze względu na podmiot zajmujący się edukacją.** We współczesnym świecie wiele jednostek pozostających formalnie poza systemem edukacyjnym zajmuje się edukacją (np. chociażby organizacje pozarządowe). Należałoby dopuścić dozwolony użytek bez względu na podmiot wykonujący działalność dydaktyczną, ale jedynie za względu na cel, przy czym „działalność edukacyjną i dydaktyczną” trzeba traktować możliwie najszerzej. Przemawia również za tym fakt, że wyjątek przewidziany w

[sprawie-dozwolonego-uzytku-publicznego-i-prawa-do-wynagrodzenia-za-wypozyczenia-biblioteczne/](http://centrumcyfrowe.pl/konsultacje-w-sprawie-dozwolonego-uzytku-publicznego-i-udostepniania-zasobow-domeny-publicznej/), <http://centrumcyfrowe.pl/konsultacje-w-sprawie-dozwolonego-uzytku-publicznego-i-udostepniania-zasobow-domeny-publicznej/>

Art. 5 ust.3 lit (a) dyrektywy InfoSoc (dotyczący dozwolonego użytku edukacyjnego) nie przewiduje takich ograniczeń²⁵.

2. **Niezbędne jest umożliwienie wprowadzenia zasobów edukacyjnych powstałych z wykorzystaniem treści chronionych prawem autorskim do internetu.** Propozycja ta dotyczy przede wszystkim treści tworzonych przez uczniów w ramach realizowanych projektów - obecnie wartością dla uczniów jest możliwość dzielenia się swoją pracą i osiągnięciami, co niemożliwe jest w przypadku wykorzystywania np. w prezentacjach fragmentów filmów. Oczywiście regulacja taka musi uwzględniać interesy zarówno twórców, jak i systemu edukacji, ale nacisk powinien zostać położony na dostosowanie przepisów do rzeczywistości cyfrowej w edukacji. Obecna regulacja prowadzi do sytuacji niepewności prawnej dla użytkowników internetu, co może prowadzić do nadmiernej twórczej samokontroli²⁶.
3. **Trzeba wprowadzić takie regulacje, które czyniłyby legalnymi zwielokrotnianie i modyfikowanie utworów przy użyciu narzędzi informacyjnych (np. blogi, podcasty) z których korzystają uczniowie i nauczyciele.** W dzisiejszych czasach nauczyciele mają możliwości techniczne, żeby tworzyć własne treści (również z wykorzystaniem utworów objętych ochroną prawa autorskiego) i w łatwy sposób kopiować te treści dla uczniów, czy udostępniać innym nauczycielom - jednak stan prawny nie dopuszcza takich możliwości²⁷. [15]

POSTULAT #4: DOPROWADZENIE DO PEŁNEJ DOSTĘPNOŚCI POLSKIEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ON-LINIE

Uzasadnienie:

Współczesne technologie umożliwiają udostępniania zasobów dziedzictwa kulturowego dzięki zniesieniu geograficznych i czasowych barier dostępu. W efekcie projektów digitalizacyjnych każdy ma możliwość dostępu do szerokiego katalogu dzieł, znajdujących się już w domenie publicznej, ułatwiając jednocześnie twórcze korzystanie z

²⁵ <http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2015/09/Centrum-Cyfrowe-6-postulatow-dla-kultury-2015-20.pdf>, <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-dot-projektu-zmiany-ustawy-o-prawie-autorskim-i-prawach-pokrewnych/>

²⁶ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-dot-projektu-zmiany-ustawy-o-prawie-autorskim-i-prawach-pokrewnych/>

²⁷ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-dot-projektu-zmiany-ustawy-o-prawie-autorskim-i-prawach-pokrewnych/>

tych dzieł. Technologie pozwalają na masowe udostępnienie zasobów dziedzictwa i na zniesienie geograficznych i czasowych barier dostępu. Jednakże często projekty digitalizacyjne napotykają na przeszkody natury prawnej, wynikające ze stanu niepewności prawnej. Ponadto w Polsce brakuje programów mających na celu udostępnianie, w zakresie dozwolonym przez prawo, także tych zasobów, które nie są jeszcze w domenie publicznej. Myśląc o dostępności dziedzictwa kulturowego należy nie tylko myśleć o dziełach z domeny publicznej, ale też o wartościowych utworach objętych nadal ochroną prawnoautorską.

Wdrożenie:

- 1. Konieczne jest ograniczenie odpowiedzialności instytucji działających w interesie publicznym z tytułu naruszeń praw autorskich lub pokrewnych.** Odpowiedzialność ta powinna być ograniczona do przypadków niedochowania należytej staranności. Dzięki temu ograniczona zostałaby liczba przypadków zgłaszania wygórowanych żądań odszkodowawczych np. wobec bibliotek i innych instytucji dziedzictwa, dla których ryzyko naruszenia prawa autorskiego wpisane jest w specyfikę prowadzonej działalności digitalizacyjnej, edukacyjnej czy informacyjnej²⁸.
- 2. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego powinno dbać o regularne zabezpieczanie środków na wykup praw do ważnych dla kultury dzieł w celu umieszczenia ich w domenie publicznej, oraz o realizację tego wykupu w sposób systemowy²⁹.**
- 3. Należy dążyć do ustalenia statusu prawnoautorskiego utworów posiadanych przez instytucje kultury oraz czytelnego oznakowania zasobów dziedzictwa.** Utwory objęte ochroną prawnoautorską i udostępniane przez daną instytucję powinny mieć jasny status prawnoautorski. Instytucje powinny wykonać analizę statusu prawnego własnych zasobów i dla tych, których status jest nieuregulowany dążyć do jego wyjaśnienia - katalog informacji o statusie prawnoautorskim zbiorów powinien być dostępny online.
- 4. W celu wspierania projektów digitalizacyjnych niezbędne są zmiany w kwestii przepisów dotyczących utworów osieroconych.** Polska ustawa w nieuzasadniony sposób zawęża zakres dozwolonego rozpowszechniania tylko do internetowego pola eksploatacji - zakres przedmiotowy ustawy musi zostać rozszerzony - korzystanie z utworów osieroconych powinno być możliwe na wszystkich polach eksploatacji z

²⁸ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-dot-projektu-zmiany-ustawy-o-prawie-autorskim-i-prawach-pokrewnych/>

²⁹ <http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2015/09/Centrum-Cyfrowe-6-postulatow-dla-kultury-2015-20.pdf>

poszanowaniem praw osobistych nieznanego autora. Ustawa ogranicza się swym zakresem do zapewnienia możliwości wykorzystania utworów osieroconych przez uprawnione do tego instytucje kultury, a nie zapewnienia szerokiego dostępu do utworów osieroconych wszystkim podmiotom - zakres podmiotowy regulacji również musi ulec rozszerzeniu. Problemem jest również to, że prawo autorskie nie proponuje rozwiązań, które umożliwiłyby digitalizację i udostępnienie na dużą skalę samodzielnych utworów plastycznych i fotograficznych - należy wprowadzić możliwość uzyskania licencji na wykorzystanie utworów osieroconych na dodatkowych polach eksploatacji, nieobjętych zakresem dyrektywy. Żądanie zaprzestania korzystania jak i żądanie zapłaty wynagrodzenia nie powinny być dopuszczalne w przypadku wykorzystania niekomercyjnego, a w szczególności wykorzystania utworów przez instytucje publiczne³⁰.

POSTULAT #5: ZMIANY W SYSTEMIE EGZEKWOWANIA PRAW AUTORSKICH

Uzasadnienie:

Nadmierna restrykcyjność przepisów prawa autorskiego i sankcji za jego naruszenia może prowadzić do ograniczenia wolności twórczej i nadmiernej samokontroli, szczególnie osób tworzących utwory zależne. System egzekwowania praw autorskich wymaga wzięcia pod uwagę postulatów i potrzeb wszystkich grup interesariuszy (twórców i podmiotów sektora kreatywnego: wydawców i producentów, a także podmiotów uczestniczących w procesie dystrybucji dóbr kultury oraz samych uczestników kultury). W wyroku SK 32/14 z 23 czerwca 2015 r. Trybunał Konstytucyjny uznał za niekonstytucyjny jeden z głównych przepisów regulujących roszczenia za naruszenie praw autorskich - art. 79 ustawy o prawie autorskim, który w przypadku naruszenia umożliwiał uprawnionemu żądanie trzykrotności należnego wynagrodzenia. W efekcie tego wyroku powstała luka w systemie prawnym, która w najbliższym czasie będzie musiała zostać uregulowana. Wypracowane rozwiązanie powinno stanowić rozsądny kompromis pomiędzy dostępem do dóbr kultury oraz ochroną

³⁰

http://warsztaty.mac.gov.pl/prawo_autorskie/lib/exe/fetch.php?media=prawo_autorskie:warsztat_prawa_autorskiego_stanowisko_centrum_cyfrowe.pdf, <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-dot-projektu-zmiany-ustawy-o-prawie-autorskim-i-prawach-pokrewnych/>, <http://centrumcyfrowe.pl/dziela-osierocone-i-niedostepne-w-handlu/#more-7392>

praw twórców. Ponadto debata na temat prawa autorskiego nie powinna skupiać się na kwestiach związanych z egzekucją, ale na systemach finansowych i biznesowych modelach, które mogą pomieścić powszechne praktyki społeczne, takie jak niekomercyjna wymiana plików i dzieł kultury, przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiednich środków finansowych na działania twórcze.

Wdrożenie:

1. **Art. 79 ustawy o prawie autorskim (uznany za niekonstytucyjny) powinien zostać zastąpiony prawem do żądania odszkodowania w wysokości poniesionej szkody.** Rozwiązanie takie byłoby zgodne z art. 13 Dyrektywy 2004/48/WE, który co do zasady zmierza do wymiaru odszkodowania w wysokości „rzeczywistego uszczerbku”³¹.
2. **Należy całkowicie znieść sankcje karne w odniesieniu do naruszeń prawa autorskiego o charakterze niekomercyjnym.** Aby użytek niekomercyjny był wolny od ryzyka, należy odstąpić od karania użytkowników kultury wymieniających się plikami na niekomercyjną skalę, w tym należy odstąpić od ścigania tych twórców utworów zależnych, którzy dokonują remiksu w celu niekomercyjnym³².
3. **Konieczne jest ograniczenie odpowiedzialności instytucji działających w interesie publicznym z tytułu naruszeń praw autorskich lub pokrewnych.** Odpowiedzialność ta powinna być ograniczona do przypadków niedochowania należytej staranności. Dzięki temu ograniczona zostałaby liczba przypadków zgłaszania wygórowanych żądań odszkodowawczych np. wobec bibliotek i innych instytucji dziedzictwa, dla których ryzyko naruszenia prawa autorskiego wpisane jest w specyfikę prowadzonej działalności digitalizacyjnej, edukacyjnej czy informacyjnej³³.
4. **Należy wprowadzić mechanizmy umożliwiające swobodne korzystanie przez obywateli z uprawnień dozwolonego użytku, w tym bezpośredni zakaz umownego wyłączania prawa dozwolonego użytku lub wprowadzania zabezpieczeń technicznych uniemożliwiających wykonywanie przez obywateli przysługujących im praw.**

³¹ http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2012/02/CCPP_ICM_reforma-prawa-autorskiego.pdf

³² <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-ws-cywilnych-srodkow-egzekwowania-praw-wlasnosci-intelektualnej/>, <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-sprawie-programu-ochrony-praw-autorskich-i-praw-pokrewnych/>

³³ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-dot-projektu-zmiany-ustawy-o-prawie-autorskim-i-prawach-pokrewnych/>

POSTULAT #6: PROMOWANIE LICENCJI CREATIVE COMMONS 0

Uzasadnienie:

Wolne licencje to jeden z najskuteczniejszych mechanizmów umożliwiających zapewnienie jednolitego, transgranicznego dostępu do treści, a licencja CC0 najpełniej realizuje postulat wolnego dostępu. Nie przenosi ona utworu do domeny publicznej, jednak potwierdza, że twórca chce udostępniać swoją twórczość na zasadach jak najbardziej zbliżonych do domeny publicznej. Licencja ta jest nieodpłatna, nieprzenaszalna, nie dopuszcza sublicencjonowania. Jest również niewyłączna, nieodwołalna i bezwarunkowa. Twórca poprzez licencję CC0 udziela zgody na korzystanie z dzieła przy pomocy wszelkich istniejących obecnie lub w przyszłości środków przekazu, dopuszczając cele promocyjne, reklamowe i komercyjne. Używanie tej licencji nie oznacza ograniczenia autorskich praw osobistych, które są niezbywalne - twórca decydując się na licencję CC0 zobowiązuje się jedynie do niewykonywania swoich praw. Zapisy licencji CC0 wzbudzają jednak kontrowersje prawne, gdyż w Polsce prawo autorskie zakazuje udzielania licencji na polach eksploatacji nieistniejących w chwili zawarcia umowy (art. 41 ust 4. pr. aut.) oraz nakazuje wyraźne wymienienie pól eksploatacji w umowie licencyjnej (41 ust.2).

Wdrożenie:

1. W celu umożliwienia dobrowolnego, pełnego przenoszenia utworów do domeny publicznej (co nie ma miejsca nawet w przypadku CC0) **niezbędne jest wprowadzenie instytucji zrzeczenia się praw autorskich**. Nie ma żadnych przesłanek, aby tworzyć przymus prawa autorskiego w momencie gdy twórca preferuje, by jego utwór znajdował się w domenie publicznej. Prawo autorskie nie powinna ograniczać twórcy w dysponowaniu jego twórczością³⁴.
2. **Należy zmodyfikować obowiązujące przepisy w taki sposób, aby umożliwiły udzielanie licencji CC0** - w tym celu należy ograniczyć zakres stosowania przepisów:
 - wprowadzających wymóg wymieniania pól eksploatacji,
 - zakazujących zawierania umów dotyczących nie znanych pól,
 - zakazujących udzielania nieodwołalnych licencji,

³⁴ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-sprawie-zgodnosc-z-polskim-prawem-licencji-cc0/>, http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2012/07/stanowisko_centrumcyfrowe_cc0.pdf

- wprowadzających przymus pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania³⁵.

3. **Powierzanie praw w zbiorowy zarząd nie powinno wykluczać zarządu samodzielnego** (w tym udzielania wolnych licencji). W przepisach prawa autorskiego powinna znaleźć się dokładna regulacja umowy o powierzenie praw organizacji, która powinna zwłaszcza precyzować możliwość samodzielnego dysponowania swoją twórczością przez twórcę³⁶.

POSTULAT #7: DALSZY OTWIERANIE INFORMACJI SEKTORA PUBLICZNEGO

Uzasadnienie:

Wymóg otwartości zasobów publicznych wynika z przeświadczenia, że materiały finansowane ze środków publicznych powinny być dostępne dla wszystkich do swobodnego wykorzystania, gdyż stanowią nasze dobro wspólne. Otwartość zasobów publicznych wpływa pozytywnie na wydatkowanie środków publicznych - administracja może swobodnie wykorzystywać raz stworzone zasoby, nie duplikując kosztów. Poza tym otwartość zasobów sprzyja przejrzystości funkcjonowania administracji publicznej i ułatwia kontrolę obywatelską nad wydatkowaniem publicznych środków - każdy może ocenić jakość powstałych zasobów.

Z ekonomicznego punktu widzenia, otwartość zasobów publicznych generuje wartość dodaną poprzez ich ponowne wykorzystywanie, zarówno o charakterze komercyjnym jak i niekomercyjnym.

Wdrożenie:

³⁵ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-sprawie-zgodnosc-z-polskim-prawem-licencji-cc0/>, http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2012/07/stanowisko_centrumcyfrowe_cc0.pdf

³⁶ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-centrum-cyfrowego-w-sprawie-zgodnosc-z-polskim-prawem-licencji-cc0/>, http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2012/07/stanowisko_centrumcyfrowe_cc0.pdf

1. **Na poziomie legislacyjnym niezbędne są zmiany prawne, których celem jest wprowadzenie otwartości zasobów publicznych jako reguły, a nie jako wyjątku.** Należy rozważyć uregulowanie tej kwestii na poziomie ustawy dotyczącej otwartości wszystkich zasobów publicznych. Celem ustawy powinno być uporządkowania stanu prawnego zasobów wytwarzanych i zamawianych przez instytucje publiczne, wprowadzenia standardowych warunków udostępniania oraz przejrzystego informowania o stanie prawnym utworów. Ponadto niezbędne są przepisy otwartościowe w poszczególnych ustawach, np. ustawie o systemie oświaty.
2. **Wolne licencje powinny być standardem w przypadku publikowania utworów przez instytucje publiczne.** W kwestii regulacji praw autorskich postulujemy, by w przypadku publikowania zasobów publicznych zamówionych u zewnętrznych podmiotów (np. ekspertów spoza administracji) standardem było wolne licencjonowanie treści uznanych za przedmiot prawa autorskiego. Rekomendujemy również określenie standardów zapewniających jasne oznaczanie stanu prawnoautorskiego zasobów. W przypadku treści nie będących przedmiotem praw autorskich rekomendujemy stosowanie opracowanego przez Creative Commons Oznaczenia Domeny Publicznej. W przypadku treści będących przedmiotem praw autorskich rekomendujemy stosowanie mechanizmu Creative Commons Zero.
3. **Aby całość procesu otwierania zasobów publicznych zakończyła się sukcesem, niezbędne jest również zadbanie o kompetencje urzędników związane z otwartością poprzez edukowanie pracowników instytucji publicznych.** Rekomendujemy utworzenie centrum kompetencji, którego zadaniem będzie wspieranie instytucji administracji publicznej w wykorzystywaniu zasobów publicznych. Celem takiego centrum powinno być zapewnianie bieżącego wsparcia, prowadzenie działań edukacyjnych, ale także realizacja działań innowacyjnych, animujących proces otwierania i wykorzystywania zasobów publicznych.
4. **Niezbędne jest również zapewnienie systemowego wsparcia dla podmiotów, które mają wprowadzać reguły otwartości.** Należy - wzorem programu EQUAL czy bazy danych zasobów finansowanych w ramach PO KL - **stworzyć repozytorium zapewniające łatwy dostęp do wszystkich zasobów publicznych.** Ponadto popyt na dane publiczne może być wyższy, pod warunkiem że będzie się odpowiednio wspierać i animować ponowne wykorzystanie danych publicznych. Służyć temu powinny działania centrum kompetencji, połączone ze źródłem finansowania działań - np. w postaci konkursu grantowego.

POSTULAT #8: PRZECIWDZIAŁANIE ZJAWISKU TROLLINGU PRAWNOAUTORSKIEGO

Uzasadnienie:

Trolling prawnoautorski polega zarówno na wykorzystywaniu istniejących procedur ochrony prawa autorskiego w sytuacjach, które nie podlegają takiej ochronie, jak i na nadmiernym wykorzystywaniu tych procedur. Często przybiera on formę masowej wysyłki wezwań do zapłaty z tytułu naruszenia prawa autorskiego i zawarcia ugody zarówno do naruszcycieli, jak i osób niewinnych. Trolling prawnoautorski często wiąże się też z żądaniem od nich pieniędzy pod groźbą wszczęcia postępowania sądowego w oparciu o rzekome naruszenie przez nich praw autorskich. Istotą takiej działalności jako pewnego modelu biznesowego nie jest jednak dążenie do doprowadzenia do takich postępowań; jest ona bowiem obliczona na skłonienie zastraszonej osoby do zawarcia ugody. Opłacalność takiego postępowania gwarantuje jego duża skala - groźby kierowane są do dużej liczby osób, spośród których tylko pewien odsetek skłania się do ugody, jednak to wystarcza osobie rozsyłającej pisma i rezygnuje ona z dalszego postępowania wobec pozostałych osób. Trolling często zachodzi w sytuacji dysproporcji kompetencji prawnych - z jednej strony mamy posiadaczy praw korzystających z profesjonalnych usług prawnych, z drugiej indywidualnych użytkowników nie znających procedur prawnych, ani przysługujących im praw. Ze zjawiskiem trollingu prawnoautorskiego związane jest również funkcjonowanie na rynku firm, które oferują „parasole licencyjne” instytucjom (szkołom, bibliotekom, instytucjom kultury), które mogą korzystać z niektórych utworów w ramach dozwolonego użytku.

Postulaty:

1. **Niezbędna jest dekryminalizacja naruszeń prawnoautorskich o ile nie mają one charakteru komercyjnego** (poprzez dodanie do art. 116 prawa autorskiego przesłanki karalności w postaci komercyjnego wykorzystania). W przypadku takiej nowelizacji ustawy naruszenia te byłyby jedynie ścigane na drodze cywilnej - dzięki temu niemożliwe stałoby się pozyskiwanie danych użytkowników na masową skalę przy podmiotowym wykorzystaniu postępowania karnego.
2. Jeśli chodzi o „parasole licencyjne”, to **niezbędna jest nowelizacja przepisów o dozwolonym użytku publicznym, tak aby dane wykorzystanie utworu było dopuszczalne ze względu na jasno określony cel, a nie trudne do interpretacji**

przesłanki - np. naszym zdaniem dozwolonego użytku edukacyjnego powinna być całość działań edukacyjnych o charakterze niekomercyjnym. Dzięki temu przepisy te stałyby się zrozumiałe dla każdego i firmy nie mogłyby wykorzystywać niejasności prawa w celach zarobkowych.

SŁOWNICZEK

Dyrektywa InfoSoc - dyrektywa 2001/29/WE z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym, zawierająca m.in. katalog wyjątków od prawa autorskiego.

Domena publiczna - (ang. public domain) to dobro wspólne, zbiór utworów, z których każdy może korzystać bezpłatnie i wyłącznie z ograniczeniami wynikającymi z autorskich praw osobistych, ponieważ wygasły już do nich autorskie prawa majątkowe, bądź też utwory te nigdy nie były przedmiotem prawa autorskiego.

Geoblocking (treści) - techniczne ograniczenie w dostępie do cyfrowych treści audiowizualnych, ściśle powiązane z domniemanym położeniem geograficznym użytkownika. Jest to praktyka coraz powszechniej wykorzystywana pod pretekstem terytorialności ochrony praw autorskich, czy też domniemanego dbania o różnorodność kulturową Europy.

Jednolity rynek cyfrowy - strategia Unii Europejskiej, której podstawowym założeniem jest stworzenie w ramach UE jednolitego rynku cyfrowego (digital single market). Strategia koncentruje się na znoszeniu barier w transgranicznym handlu i usługach elektronicznych w celu stworzenia jednego, cyfrowego organizmu gospodarczego. Strategia realizowana jest przez szereg inicjatyw legislacyjnych których celem jest dokończenie budowy wspólnego rynku cyfrowego w UE (znoszenie barier, dostosowanie przepisów do ery cyfrowej), a dzięki temu zwiększenie konkurencyjności i przyspieszenie wzrostu gospodarczego w Unii.

Mechanizm sprzeciwu/counternotice - mechanizm w ramach procedury notice and take down, umożliwiający zaprotestowanie przez podmiot, który treść opublikował w internecie

(i która rzekomo jest naruszająca prawo autorskie) jeszcze przed usunięciem jej przez pośrednika.

Model fair use - w prawie amerykańskim oznacza prawo do bezpłatnego korzystania z utworu o ile nie zostały przekroczone granice “uzasadnionego” użycia. Ciężar dowodu, że dane użycie utworu przekroczyło zasady fair use, spoczywa na właścicielu praw autorskich.

Prawo pokrewne wydawców - dodatkowa ochrona interesów majątkowych wydawców, która miałaby im się należeć od pośredników przekazujących ich treści czytelnikom. Pomysł na prawo pokrewne (ancillary copyright) wziął się stąd, że wydawcy uważają, że tracą zyski na masowym linkowaniu przez pośredników. Twierdzą oni, że odbiorcy artykułów i innych treści rzadziej odwiedzają źródłowe strony jeśli mogą zorientować się w zawartości artykułu na stronie pośrednika. Nie oglądają tym samym reklam i nie płacą za dostęp.

Procedura notice and take down - procedura polegająca na tym, że pośrednik internetowy powiadamiany jest o treści naruszających prawa autorskie. Po otrzymaniu zawiadomienia od posiadacza praw autorskich pośrednik - może usunąć treść i wtedy chroniony jest przed ponoszeniem odpowiedzialności, może też jej nie usunąć, ale w tym drugim przypadku naraża się na odpowiedzialność. Źródłem funkcjonowania tej procedury jest w Polsce ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną.

Text and data mining - interdyscyplinarna metoda eksploracyjnej, komputerowej analizy danych. TDM pozwala zautomatyzować proces przetwarzania danych, umożliwiając ich szybką klasyfikację, grupowanie, czy też ustalenie wzajemnych zależności. Do narzędzi TDM zalicza się m.in. programy służące do obróbki dokumentów tekstowych pozwalające chociażby tworzyć streszczenia artykułów i raportów. Narzędzia TDM umożliwiają więc wydobywanie informacji zawartych w materiale źródłowym bez konieczności bezpośredniego zapoznawania się z nim.

Wyczerpanie praw autorskich - instytucja prawa prowadząca do sytuacji, że pomimo powstania wyłączności na rzecz uprawnionego do utworu dalszy obrót nośnikami materialnymi (egzemplarzami) zawierającymi chronione utwory jest dozwolony, jeżeli nośniki materialne zostały wprowadzone do obrotu za zezwoleniem podmiotu uprawnionego.

Value gap - luka wartości, dysproporcja między ceną utworu pobieraną przez pośredników w internecie (np. Youtube), a wynagrodzeniem twórcy.

Zasada de minimis - zasada wyrażona w paremii *De minimis non curat lex*, czyli “Prawo nie zajmuje się drobiazgami”.